

A családon belüli erőszakról Magyarországon folyó közbeszéd a közelmúltig nem kérdőjelezte meg, hogy a családon belüli erőszak elkövetői többségükben férfiak, áldozatai többségükben nők lennének. Az elmúlt egy évben (2005.) azonban több olyan híradás és publikáció is napvilágot látott, amely megkérdőjelezni látszik ezt az általánosan bevett nézetet. Ezért érdemes lehet áttekinteni a témával foglalkozó statisztikákat.

A partnerkapcsolati erőszak visszaszorítását célzó pszichológiai, szociálpolitikai és törvényi beavatkozások szempontjából is fontos lehet, hogy tisztán lássunk ebben a kérdésben. Ha tényleg úgy van, ahogy néhány publikáció sugallja, hogy a nők és a férfiak egyenlő mértékben erőszakosak, akkor általában kell az erőszak visszaszorításán dolgozni. Ha azonban a partnerkapcsolatokon belül inkább a férfiak erőszakosak a nőkkel, semmint fordítva, akkor minden bizonnyal azoknak van igaza, akik a partnerkapcsolaton belüli erőszakot a férfiak és nők között a társadalom egészében meglévő esélyegyenlőtlenség családon belüli leképeződésének tartják. Ez esetben nem elég az erőszakot úgy általában visszaszorítani, hanem szükség van a nők érdekérvényesítő képességének erősítésére és arra, hogy a férfiak lemondjanak előjogaikról.

A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ADATOK FAJTÁI

Nagy általánosságban háromfajta statisztikai adat áll rendelkezésre arról, hogy az intim kapcsolaton belül elkövetett bántalmazás elkövetői és áldozatai milyen arányban férfiak és nők:

- a bántalmazottak és bántalmazók számára indított szolgáltatások igénybevevőinek statisztikái;
- az intim partner elleni erőszakról szóló reprezentatív felmérések; és
- a bántalmazásról és erőszakos bűncselekményekről szóló bűnügyi statisztikák.

Ezek az adatok első pillantásra gyakran ellentétben állnak egymással. A szolgáltatások adatai alapján egyértelműnek tűnik, hogy a bántalmazók férfiak, a bántalmazottak pedig nők. A reprezentatív felmérések nem egyértelműek, a bűnügyi statisztikák pedig megint egyértelműen a női áldozatok túlsúlyát mutatják.

SZOLGÁLTATÓKTÓL SZÁRMAZÓ ADATOK

A bántalmazóknak és bántalmazottaknak nyújtott szolgáltatásokból származó statisztikák szerint a bántalmazottak túlnyomó többsége nő, a bántalmazók túlnyomó többsége férfi. Magyarországon a NANE

Egyesület foglalkozik bántalmazott nőknek és gyerekeknek nyújtott telefonos lelki segítséggel. Ezt a szolgáltatót a 2004 szeptembere és 2005 májusa közötti adatok szerint havonta átlagosan 50 bántalmazott nő (94%) és 3 bántalmazott férfi (6%) hívta.

Ezeket az adatokat a következő okok miatt szokták kritizálni:

1. A bántalmazottaknak nyújtott szolgáltatásokat legtöbbször eleve nők számára reklámozzák, nem csoda hát, hogy a bántalmazott férfiak nem fordulnak hozzájuk;
2. A bántalmazott férfiakra sokkal nagyobb társadalmi nyomás nehezedik, mint a nőkre, hogy eltitkolják áldozattá válásuk tényét, hiszen egy a felesége által bántalmazott férfi közneveltség tárgyává válhat.

Valószínű, hogy a bántalmazott férfiaknak tényleg nehezebb a szolgáltató szervezetekhez fordulni. Ezzel az elmélettel meg lehet magyarázni a szolgáltatókhoz forduló férfiak és nők számának különbségét, de ugyanilyen jó elmélet, hogy tényleg nagyon kis arányban vannak a bántalmazott férfiak. Ahhoz, hogy dönteni tudjunk ezek között az elméletek között, érdemes megvizsgálni az egyéb statisztikai adatokat.

REPREZENTATÍV FELMÉRÉSEK

A reprezentatív kutatások gyakran arra az eredményre jutnak, hogy a partnerbántalmazást egyenlő gyakorisággal követik el és szenvedik el a férfiak és a nők. Az első ilyen kutatásokat a 70-es években végezték Amerikában, és azóta is sokan használják az akkor kidolgozott CTS nevű mérőeszközt. Például egy 1999-ben végzett, de a CTS-t használó új-zélandi kutatásban a nők 27 %-a, a férfiaknak 34%-a mondta, hogy volt olyan, hogy partnere bántotta.

Ezekkel a kutatásokkal és a CTS-szel szemben azonban azt a kritikát lehet megfogalmazni, hogy kiragadják kontextusukból az erőszakos cselekedeteket. Általában csak annyit kérdeznek – ahogy az új-zélandi kutatásban is –, hogy hányszor volt olyan, hogy a nő vagy a férfi megütötte, megrúgta, késsel támadta a partnerét. Ezekre a kérdésekre a férfiak és nők közel egyenlő számú eseményt sorolnak fel.

BÁNTÁS ÉS BÁNTALMAZÁS

A partnerkapcsolati bántalmazás azonban nem abban nyilvánul meg, hogy ki hányszor ütött már

életében, vagy kit hányszor ütöttek. Fontos különbséget tenni a bántás és a bántalmazás között. A bántás egyszeri, mindkét fél elköveti, nem tér vissza ciklikusan, intenzitása általában csökken vagy állandó egy kapcsolaton belül. Ezzel szemben a bántalmazás többszöri, általában csak az egyik fél követi el, míg a másik retteg; az erőszakos epizódokat nyugodt időszakokkal követő ciklusokban visszatér; és intenzitása akár a halálos kimenetelű bűncselekményig fokozódhat. A bántás és bántalmazás közötti különbségeket az 1. táblázat mutatja be.

1. táblázat	
A bántás és a bántalmazás különbsége	
Bántás	Bántalmazás
Egyszeri	Visszatérő
Intenzitása egyenletes vagy csökkenő	Intenzitása növekszik a kapcsolaton belül
Mindkét fél elköveti	Tipikusan csak az egyik fél követi el
Egyik fél sem retteg a másiktól	Az egyik fél retteg, a másik haragszik
Esetleges	Ciklikusan visszatér

A reprezentatív felmérések tehát valójában leggyakrabban arra kérdeznak rá, hogy az illetőt bántották-e már, vagy ő bántotta-e már partnerét valaha. Ha ugyanilyen a kutatásokban azt kérdik, hogy visszatérően bántották-e az illetőt, és hogy félt-e, vagy megsérült-e a bántalmazás következtében, akkor kiderül, hogy a nőket partnerük többször is megveri, ők azok, akik félnek eközben, és ők sérülnek meg. Míg egyes statisztikai adatok szerint a nők a férfiakkal közel azonos arányban kevernek le egy-egy pofont a férfi partnerüknek, férfiak azok az elkövetők, akik visszatérően verik, rettegésben tartják, és sérülést okoznak a női partnerüknek. Például egy a skót rendőrség által megrendelt 2002-es kutatás eredménye az volt, hogy bár a férfiak és a nők azonos arányban számolnak be arról, hogy a partnerük megütötte, megrúgta vagy fenyegette őket, mindeközben a nők jobban félnek, több sérülést szenvednek el, és többször bántja őket visszatérően ugyanaz a partner, mint a férfiakat.

Ezeknek a kritikáknak a hatására a CTS megalkotói is úgy fogalmaztak, hogy a CTS nem alkalmas a partnerbántalmazás mérésére. Ha a kutatásban rákérdeznék a gyakoriságra, az elkövetők motivációjára, a sérülés mértékére és a félelemre, kiderül, hogy a partnerbántalmazás áldozatainak többsége nő.

BŰNÜGYI STATISZTIKÁK

A legtöbb bűnügyi statisztikából az olvasható ki, hogy a nők ellen gyakrabban követnek el erőszakot hozzátartozóik, mint a férfiak ellen. Ez alátámasztja, hogy a partnerbántalmazás áldozatai főleg nők. Ezt mutatják például az 1987 és 1991 közötti összesített amerikai bűnügyi statisztikák, amelyeket a 2. táblázat mutat be.

2. táblázat

Személyek ellen elkövetett erőszakos bűncselekmények
1000 főre eső éves száma az USA-ban 1987–1991 az
áldozat és elkövető kapcsolata és nemek szerint

Az áldozat és az elkövető kapcsolata	Az áldozat neme	
	Nő	Férfi
Partner	5,0	0,5
Más rokon	1,0	0,7
Ismerős	8,0	13,0
Ismeretlen	5,0	12,0

Forrás: az Egyesült Államok Igazságügyi Statisztikai
Hivatala

Hasonló adatokat találhatunk számos ország bűnügyi statisztikájában, például Lengyelországban egy 2005-ös összesítés szerint a családon belüli erőszak áldozatainak 95%-a nő vagy gyerek, és ugyanez derül ki a szlovák rendőrségi statisztikákból is.

MAGYAR BŰNÜGYI STATISZTIKA

Nemrégiben olyan hír látott napvilágot, miszerint az Országos Kriminológiai Intézet által feldolgozott bűnügyi statisztikák szerint a családon belüli erőszak halálos áldozatainak $\frac{2}{3}$ -a férfi. A hírt sokan úgy értelmezték, hogy az egyben azt is jelenti, hogy a családon belüli emberölések elkövetőinek $\frac{2}{3}$ -a nő. (Az RTL-Klub pl. női elkövetőkre utaló képanyag mellett találta a hírt.) Azonban ezek az adatok egyrészt nemcsak a partner által elkövetett erőszakra vonatkoznak, hanem a bármely családtag által elkövetett

halállal végződő erőszakra. Másrészt ha igaz is, hogy a férfiak gyakrabban lesznek gyilkosság áldozatai a családon belül (akárcsak a családon kívül), mint a nők, a férfiak vannak többségben az elkövetők között is (80% az OKRI adatai szerint)..

Sőt: az OKRI kutatási adatai azt támasztják alá, hogy a partnerbántalmazást elsősorban férfiak követik el nők ellen. 1997 és 2000 között évente átlagosan 2700 olyan bűncselekmény került bele a statisztikába, amelyet férfi követett el a partnere vagy volt partnere ellen, míg csak 478 olyan bűncselekmény, amelyet nők követtek el férfi partnerük vagy volt partnerük ellen.

A bűnügyi statisztikák tehát egyértelműen azt mutatják, hogy az intim partnerek ellen elkövetett bűncselekmények elkövetői többségükben férfiak, áldozataik többségükben nők.

KÖVETKEZTETÉSEK

A szolgáltatóktól származó adatok egyértelműen azt mutatják, hogy az a tipikus, hogy a nőket férfi partnerük bántalmazza, és nem fordítva. Ennél megbízhatóbbak a reprezentatív felmérésekből származó adatok, amelyek megfelelő módszertani körülményekkel begyűjtve szintén azt mutatják, hogy a férfiak bántalmazzák női partnerüket. A bűnügyi statisztikák szerint az intim partnerek ellen elkövetett bűncselekmények elkövetői többségükben férfiak, amiből arra következtethetünk, hogy a partnerkapcsolati *erőszak* területén sincs ez másképpen. Az adatok tehát azt támasztják alá, hogy sokkal több férfi bántalmazza a partnerét, mint nő.

Erről a témáról a <http://www.stop-ferfieroszak.hu> weboldalon olvashat többet.

© Habeas Corpus Munkacsoport 2005.
1364 Budapest Pf.31.
info@habeascorpus.hu
<http://habeascorpus.hu>
<http://www.stop-ferfieroszak.hu>

A kiadvány tartalmáért teljes egészében a Habeas Corpus Munkacsoport felel, azért és az annak felhasználásából származó következményekért az Európai Bizottság nem felelős.

Statisztikai adatok a partnerbántalmazásról

Milyen statisztikai adatok támasztják alá, hogy férfiak a partnerbántalmazás elkövetői és a nők az áldozatai?

Habeas Corpus Munkacsoport

www.stop-ferfieroszak.hu
www.habeascorpus.hu

Készült az Európai Unió Daphne Programja,
Budapest Főváros Önkormányzata,
a Nemzeti Civil Alapprogram, és az
Open Society Institute Budapest Foundation
támogatásával